

Schadevergoeding voor bezit van kinderpornografie: juridische mogelijkheden en praktische obstakels

TPWS 2014/26

Het kijken naar kinderpornografie is geen slachtofferloos delict. Voor slachtoffers kan de wetenschap dat kinderpornografische afbeeldingen van hen voor altijd op internet circuleren grote psychische schade met zich meebrengen. Het is dan ook terecht dat plegers van dit delict³ aansprakelijk zijn voor de schade die dit bezit veroorzaakt bij de slachtoffers. De aard van het delict zorgt echter voor een aantal juridische en praktische vraagstukken, welke in deze bijdrage besproken zullen worden.

Inleiding

Rechters leggen aan bijna één op de drie veroordeelden ter zake een pedoseksueel zedendelict een schadevergoedingsmaatregel op.⁴ Meestal gaat het om daders die zijn veroordeeld voor een *hands-on*⁵ zedendelict.⁶ Echter, ook bij *hands-off* zedendelicten, waaronder bezit van kinderpornografie, kan wel degelijk sprake zijn van slachtofferschap en schade.

Kinderpornografische afbeeldingen kunnen op verschillende manieren tot stand komen: vaak gaat aan de vervaardiging ervan seksueel misbruik van een kind vooraf, maar ook komt het voor dat pubers vrijwillig afbeeldingen van zichzelf vervaardigen (sexting) of dat beelden worden gemanipuleerd waardoor zij kinderpornografisch worden (virtuele kinderpornografie). Wanneer de bezitter van de afbeelding het slachtoffer kent, bijvoorbeeld omdat hij ook degene is die de afbeelding heeft vervaardigd, en daartoe het kind heeft misbruikt, ligt het toekennen van schadevergoeding voor de hand.⁷ Anders wordt het, wanneer de bezitter van de afbeelding het afgebeelde kind niet kent, en het kind⁸

(aanvankelijk) ook niet op de hoogte is van het feit dat de afbeelding van het misbruik in het bezit is van de verdachte. Met de technische mogelijkheden om grote hoeveelheden kinderpornografie te downloaden en op te slaan zal in de meeste gevallen de bezitter niet op de hoogte zijn van de identiteit van de afgebeelde slachtoffers. Het feit dat afgebeelde slachtoffers ook uit een ander land kunnen komen dan de bezitter vormt daarbij een complicerende factor.

1. Juridisch kader

Zoals beschreven gaat achter een kinderpornografische afbeelding in veel gevallen seksueel misbruik van een kind schuil. In de eerste plaats is het afgebeelde kind slachtoffer van *hands-on* seksueel geweld, vaak gepleegd door de vervaardiger van de kinderpornografische afbeelding. Door van het seksueel misbruik opnames te maken, wordt een tweede dimensie toegevoegd aan dit slachtofferschap.⁹ Deze tweede dimensie van slachtofferschap bestaat eruit dat het kind gevolgen ondervindt van het figureren als object op het kinderpornografisch materiaal.¹⁰ Uit een Duitse studie¹¹ komt naar voren dat professionals aannemen dat het besef van het bestaan van materiaal van seksueel misbruik altijd zal leiden tot extra psychologische stress bij het slachtoffer.¹² Het besef van het permanente karakter van het materiaal dat van hen is gemaakt, brengt bij veel slachtoffers een gevoel van totaal controleverlies, machteloosheid, hulpeloosheid, schaamte en angst mee.¹³

1.1 Bezit van kinderpornografie en slachtofferschap

Vanuit psychologisch oogpunt kan het afgebeelde kind derhalve slachtoffer zijn van het feit dat de afbeelding waarop het seksueel misbruik te zien is, in het bezit is van een derde. Ook vanuit juridische optiek kan worden aangenomen dat sprake is van slachtofferschap.

Ingevolge artikel 51a lid 1 Sv wordt als slachtoffer aange-merkt 'degene die als rechtstreeks gevolg van een strafbaar feit vermogensschade of ander nadeel heeft ondervonden'. Zoals eerder uiteengezet kunnen slachtoffers van kinderpornografie nog lang de (psychische) gevolgen ondervinden van de wetenschap dat de afbeeldingen van het misbruik door anderen kunnen worden bekeken. Deze psychische

1 Mr. C.E. Dettmeijer-Vermeulen is Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen.

2 Mr. L. van Krimpen is onderzoeker bij Bureau Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen.

3 Deze bijdrage gaat over de bezitters en degenen die zich toegang verschaffen tot kinderpornografie ex. artikel 240b Sr, verder aan te duiden als 'bezitters'.

4 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, *Op goede grond. De aanpak van seksueel geweld tegen kinderen*. Den Haag: Nationaal Rapporteur 2014, p. 219-220.

5 Zie voor het onderscheid tussen *hands-on* en *hands-off* seksueel geweld: Nationaal Rapporteur Mensenhandel, *Kinderpornografie – Eerste rapportage van de nationaal rapporteur*. Den Haag: BNRM 2011, p. 41-44.

6 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, *Op goede grond. De aanpak van seksueel geweld tegen kinderen*. Den Haag: Nationaal Rapporteur 2014, p. 220.

7 Zie bijvoorbeeld Hof Amsterdam 26 april 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:BZ8885; Rb. Utrecht 24 februari 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BV6879; Rb. Zwolle-Lelystad 16 september 2010, ECLI:NL:RBZLY:2010:BR4213.

8 Het kan ook gaan om iemand die ten tijde van de vervaardiging van de afbeelding minderjarig was, maar die inmiddels volwassen is.

9 Nationaal Rapporteur Mensenhandel, *Kinderpornografie – Eerste rapportage van de nationaal rapporteur*. Den Haag: BNRM 2011, p. 70.

10 Nationaal Rapporteur Mensenhandel, *Kinderpornografie – Eerste rapportage van de nationaal rapporteur*. Den Haag: BNRM 2011, p. 70.

11 J. von Weiler, A. Haardt-Becker & S. Schulte. 'Care and treatment of child-victims of child pornographic exploitation (CPE) in Germany'. *Journal of Sexual Aggression* 2010, 16(2), p. 211-222.

12 Nationaal Rapporteur Mensenhandel, *Kinderpornografie – Eerste rapportage van de nationaal rapporteur*. Den Haag: BNRM 2011, p. 71.

13 J. von Weiler, A. Haardt-Becker & S. Schulte. 'Care and treatment of child-victims of child pornographic exploitation (CPE) in Germany'. *Journal of Sexual Aggression* 2010, 16(2), p. 211-222.

gevolgen zijn het rechtstreekse gevolg van het misdrijf als strafbaar gesteld in artikel 240b Sr. In de zogenoemde Amstelveense zedenzaak, waar twee verdachten terechtstonden voor onder meer het bezit van kinderpornografie, werd geoordeeld dat ook louter bezit van kinderpornografie tot slachtofferschap kan leiden. In de zaak, die kan worden gelinkt aan de Robert M-zaak, hadden enkele kinderen zich als benadeelde partij gevoegd. De Rechtbank Amsterdam oordeelde in een tussenvonnis:

“De rechtbank is verder van oordeel dat er sprake kan zijn van slachtofferschap van een zeer jeugdig kind niet alleen door misbruik van het kind maar ook door het bezit van kinderpornografische afbeeldingen of films waarop het kind voorkomt.”¹⁴

1.2 *Bezit van kinderpornografie en schade*

Een kind kan dus slachtoffer zijn van louter bezit van kinderpornografie. Vervolgens is het de vraag of het afgebeelde slachtoffer ook in aanmerking komt voor een vergoeding van geleden schade als gevolg van het figureren op een kinderpornografische afbeelding. Artikel 51f lid 1 Sv bepaalt dat degene die rechtstreeks schade heeft geleden door een strafbaar feit, zich ter zake zijn vordering tot schadevergoeding als benadeelde partij kan voegen in het strafproces. ‘Van rechtstreekse schade is sprake als iemand is getroffen in een belang dat door de overtreden strafbepaling wordt beschermd.’¹⁵ Het belang dat artikel 240b Sr beschermt is ‘het tegengaan van [...] seksueel misbruik van jeugdigen en van de exploitatie daarvan’¹⁶.

Dat ook in geval van bezit van kinderpornografie sprake kan zijn van rechtstreekse schade, blijkt uit eerdergenoemd vonnis van de Rechtbank Amsterdam. De rechtbank oordeelde in haar tussenvonnis:

“In dit stadium gaat het om de vraag of het bezit van kinderpornografisch materiaal rechtstreekse schade kan opleveren voor het kind dat is afgebeeld op dat materiaal. De rechtbank beantwoordt die vraag bevestigend. Gevoelens van schuld en schaamte kunnen een rechtstreeks gevolg zijn van de wetenschap dat iemand in het bezit is van kinderpornografisch materiaal waarop de betrokkene is afgebeeld.”¹⁷

In de einduitspraak, die een maand later volgde, oordeelde de rechtbank dat de verdachte door het bezitten en bekijken van de kinderpornografische afbeelding van een van de slachtoffers het fundamentele recht op privacy van dat kind ernstig had geschonden.¹⁸ Als gevolg van deze schending

van artikel 8 EVRM¹⁹ werd een bedrag van € 2.000 bepaald als voorschot op de vergoeding van de immateriële schade van het kind.

Ook in de Robert M-zaak speelde het vraagstuk van aansprakelijkheid voor schade door bezit van kinderpornografie een rol. De partner van hoofdverdachte Robert M., Richard van O. werd in hoger beroep onder meer veroordeeld voor het medeplegen van bezit van kinderpornografie. Het Hof Amsterdam oordeelde:

“In de gevallen waarin bij Van O. wettig en overtuigend bewezen wordt geacht dat hij zich heeft schuldig gemaakt aan medeplegen van het misdrijf van artikel 240b Sr, zal hij worden veroordeeld tot betaling van € 500,- per kind, nu het bij hem uitsluitend het bezit van het kinderpornografisch materiaal betreft en niet ook het maken of verspreiden ervan.”²⁰

Bovengenoemde uitspraken zijn voor zover bekend de enige (gepubliceerde) uitspraken waarin voor de dader onbekende slachtoffers zich als benadeelde partij hebben gevoegd ter zake (uitsluitend) bezit van kinderpornografie. Er zijn geen bezit-zaken bekend waarin een vordering tot schadevergoeding door de rechter is afgewezen.

Het is dus mogelijk om als slachtoffer schade te verhalen op de bezitter van de kinderpornografische afbeelding op grond van artikel 51f lid 1 Sv. Hoewel hiervoor juridisch gezien geen belemmeringen lijken te bestaan, blijkt de praktijk gecompliceerder. In de volgende paragraaf wordt bij enkele van deze obstakels stilgestaan.

2. *De complexe praktijk*

De twee eerder besproken uitspraken gingen weliswaar om voor de dader onbekende slachtoffers; duidelijk was wel dat de afgebeelde slachtoffers konden worden gelinkt aan een *hands-on* zaak waarbij de pleger van de *hands-on* delicten de bezitter kende. Wat daarnaast de zaak praktisch gezien eenvoudiger maakte was dat zowel bezitters als slachtoffers uit Nederland kwamen. Zo eenvoudig ligt het echter in de meeste gevallen niet. Kinderpornografie heeft uit zijn aard een grensoverschrijdend karakter. Eenmaal vervaardigde en op internet geplaatste afbeeldingen gaan met gemak de hele wereld over en kunnen tot in de oneindigheid door duizenden daders in tientallen verschillende landen bekeken worden. Afhankelijk van het juridisch kader van het land waarin de bezitter berecht wordt kunnen afgebeelde slachtoffers ook in die landen bij die bezitters schadevergoeding vorderen.

14 Rb. Amsterdam 21 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW9108.

15 C.P.M. Cleiren, J.H. Crijns & M.J.M. Verpalen, *Tekst & Commentaar Strafvordering*, Deventer: Kluwer 2013, art. 51f Sv, aant. 2.

16 C.P.M. Cleiren & M.J.M. Verpalen, *Tekst & Commentaar Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2012, art. 240b Sr, aant. 4.

17 Rb. Amsterdam 21 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW9108.

18 Rb. Amsterdam 23 juli 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BX2325.

19 Hierbij verwijst zij naar een arrest van het EHRM 15 januari 2009, 1234/05 (*Reklos and Davourlis/Greece*). In dit arrest werd het ongevraagd fotograferen van een pasgeboren baby door de ziekenhuisfotograaf in een afgesloten afdeling in het ziekenhuis aangemerkt als schending van artikel 8 EVRM.

20 Hof Amsterdam, 26 april 2013, ECLI:NL:GHAMS:2012:BZ8895.

In deze paragraaf worden achtereenvolgens de volgende drie thema's met bijbehorende obstakels nader besproken: de wijze van ten laste leggen; het informeren en notificeren van slachtoffers; en de verdeling van schade tussen bezitters. Dit laatste thema zal tevens worden belicht aan de hand van een recente uitspraak van het Amerikaanse hoogerechtshof.

2.1 *Wijze van ten laste leggen*

Met de komst van snel internet en door de vergroting van opslagcapaciteit op gegevensdragers gaat het in veel zaken van bezit van kinderpornografie al lang niet meer om enkele afbeeldingen of filmpjes, maar draait het om duizenden en soms zelfs miljoenen kinderpornografische bestanden. Dat niet langer alle afbeeldingen afzonderlijk ten laste worden gelegd is hiervan een praktische consequentie. Dit heeft echter ook gevolgen voor de mogelijkheden van het verhalen van schade door de afgebeelde slachtoffers.

In een recent arrest²¹ heeft de Hoge Raad uitgangspunten geformuleerd voor de strafrechtelijke beoordeling van zaken waarin sprake is van bezit van grote hoeveelheden kinderpornografie. Over de wijze waarop in dit soort zaken de tenlastelegging kan worden opgesteld oordeelt de Hoge Raad:

"[...] leidt het voorgaande ertoe dat de steller van de tenlastelegging zich bij voorkeur zou moeten beperken tot het beschrijven van een gering aantal afbeeldingen, zo mogelijk ten hoogste vijf zonder in de tenlastelegging zelf enige aanduiding van of verwijzing op te nemen naar een wellicht grotere hoeveelheid waarvan die afbeeldingen deel uitmaken."²²

In de straftoemeting kan dan vervolgens rekening worden gehouden met het grootschalige karakter van het delict:

"In dat verband valt te denken aan de zogenoemde voeging ad informandum van strafbare feiten indien is voldaan aan de daarvoor geldende voorwaarden."²³

Wat zijn de consequenties van deze wijze van ten laste leggen voor slachtoffers wiens afbeelding niet op de tenlastelegging staat? Op grond van artikel 361 lid 2 onder b Sv is de benadeelde partij ook ontvankelijk in haar vordering wanneer het gaat om ad informandum gevoegde feiten, mits het in de tenlastelegging opgenomen soortgelijke feit is bewezenverklaard en de ad informandum gevoegde feiten door de verdachte zijn bekend. Echter, dan moet wel duidelijk zijn dat de betreffende afbeelding onderdeel uitmaakte van de collectie van de verdachte. De Hoge Raad merkt in haar arrest op dat het bij voeging ad informandum gaat om erkenning van het grootschalige karakter, zodat niet de concrete afbeeldingen of de exacte hoeveelheid kinderporno-

grafie hoeven te worden besproken.²⁴ Dit kan tot problemen leiden indien niet duidelijk is of het slachtoffer dat schadevergoeding vordert op een van de afbeeldingen staat die onderdeel uitmaken van de collectie van verdachte. Het in het procesdossier opnemen van een lijst met bestandsnamen, waarbij een koppeling kan worden gemaakt met het slachtoffer dat zich als benadeelde partij voegt zou hierbij wellicht uitkomst kunnen bieden. Een ander probleem is echter dat wanneer de verdachte de ad informandum gevoegde feiten ontkent, het slachtoffer sowieso met lege handen staat.

De keuze van de officier van justitie voor het ten laste leggen van slechts een aantal afbeeldingen uit een grote collectie kan dus van grote invloed zijn op de kansen op schadevergoeding voor de afgebeelde slachtoffers, nu het onwerkbaar is dat alle afbeeldingen ten laste worden gelegd en het slachtoffer met lege handen staat wanneer bezit van ad informandum gevoegde bestanden door de verdachte wordt ontkend.

2.2 *Informeren en notificeren*

Slachtoffers van zedenmisdrijven worden ingevolge de Aanwijzing slachtofferzorg²⁵ van het College van Procureurs-Generaal op de hoogte gesteld van de mogelijkheid om schadevergoeding te vorderen. Dit is echter nog geen praktijk wanneer een afbeelding van een eerder geïdentificeerd slachtoffer op een later moment opduikt in een zaak waarin sprake is van bezit van kinderpornografie. Slachtoffers van kinderpornografie worden dan ook niet automatisch genotificeerd. Zij zullen doorgaans niet eens weten of, en zo ja, in welke bezit-zaken hun afbeeldingen opduiken.

Een land waar het notificeren van slachtoffers wel gebruikelijk is, is de Verenigde Staten. De Amerikaanse overheid is verplicht alle geïdentificeerde slachtoffers wier afbeeldingen in strafzaken worden aangetroffen te notificeren.²⁶ Zij kunnen dan besluiten om schadevergoeding te vorderen. Gezien het grensoverschrijdende karakter van het delict kan deze notificatieverplichting zich niet beperken tot slachtoffers binnen de landsgrenzen van de Verenigde Staten. Hoe dit praktisch gezien uitwerkt is nog niet duidelijk. Wel heeft een aantal ouders van slachtoffers in de Amsterdamse zedenzaak, nadat hun advocaat door de Amerikaanse overheid was genotificeerd, schadevergoeding gevorderd bij bezitters in de Verenigde Staten.²⁷

Wanneer slachtoffers niet op de hoogte zijn van het feit dat hun afbeelding in een zaak opduikt kunnen zij zich ook niet voegen als benadeelde partij, terwijl zij als slachtoffer wel recht hebben op vergoeding van hun schade. Het in Nederland opzetten van een systeem waarbinnen geïdentificeer-

21 HR 26 juni 2014, ECLI:NL:HR:2014:1497.

22 HR 26 juni 2014, ECLI:NL:HR:2014:1497, r.o. 3.7

23 HR 26 juni 2014, ECLI:NL:HR:2014:1497, r.o. 3.8.1 en 3.8.2.

24 HR 26 juni 2014, ECLI:NL:HR:2014:1497, r.o. 3.8.2.

25 *Stcr.* 2010, 20476.

26 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, *Op goede grond. De aanpak van seksueel geweld tegen kinderen*. Den Haag: Nationaal Rapporteur 2014, p. 221.

27 'Claims kansrijk na kinderporno', Telegraaf, 24 april 2014. De Amsterdamse zedenzaak kende mede door de ongekende omvang van meet af aan in opsporing en aanpak een internationaal karakter.

de slachtoffers van kinderpornografie genotificeerd kunnen worden lijkt dan ook een eerste logische stap. Wel is het wenselijk alleen slachtoffers (en bij jonge slachtoffers hun ouders) te notificeren die daar behoefte aan hebben. Wanneer het slachtoffer voor het eerst geïdentificeerd is door de politie zou het slachtoffer over de mogelijkheden van het vorderen van schadevergoeding bij (toekomstige) bezitters geïnformeerd moeten worden. Daarbij zou expliciet aan het slachtoffer gevraagd kunnen worden of hij in de toekomst op de hoogte wil worden gesteld wanneer een afbeelding van het misbruik in een kinderpornografiezaak naar voren komt. Op deze beslissing om al dan niet genotificeerd te willen worden zou het slachtoffer bovendien terug moeten kunnen komen.

Ten aanzien van slachtoffers die aangeven genotificeerd te willen worden is het belangrijk dat hiervoor de infrastructuur bestaat. Van afbeeldingen opgenomen in de landelijke database kinderpornografie wordt weliswaar geregistreerd of het om een geïdentificeerd slachtoffer gaat; de persoonsgegevens van de geïdentificeerde slachtoffers zijn aan deze informatie niet gekoppeld. Hieraan kleven ook nogal wat privacy-aspecten. Het lijkt dan ook nuttig eerst kennis op te doen in landen zoals de Verenigde Staten waar men al langer werkt met een notificatiesysteem. Daarnaast zal moeten worden nagedacht hoe het OM buitenlandse slachtoffers kan notificeren. Hoe komt het OM aan hun contactgegevens en hoe weet het OM of zij genotificeerd willen worden? Deze en andere vragen zijn onlosmakelijk met de complexiteit en het grensoverschrijdende karakter van kinderpornografie verbonden en worden het beste in internationaal verband besproken.

Voor het toekennen van schadevergoeding is het noodzakelijk dat het slachtoffer bekend is. Naast de vordering benadeelde partij, de schadevergoedingsmaatregel en schadevergoeding als bijzondere voorwaarde is het in het geval de slachtoffers onbekend zijn ook mogelijk om de bijzondere voorwaarde als bedoeld in artikel 14c lid 2 onder 4 Sr op te leggen. De dader wordt in dat geval verplicht een bedrag te storten in het Schadefonds Geweldsmisdrijven. Vooralnog keert het Schadefonds Geweldsmisdrijven alleen uit aan slachtoffers van *hands-on* zedendelicten, nu zij *hands-off* zedendelicten waaronder bezit van kinderpornografie niet als geweldsmisdrijf kwalificeren.²⁸ Slachtoffers van bezit van kinderpornografie kunnen hier dus nog geen aanspraak op maken. Die gedachte behoeft wellicht heroverweging, nu ook *hands-off* zedendelicten zoals bezit van kinderpornografie vallen onder de brede paraplu van seksueel geweld en zoals uiteengezet ook traumatische psychische gevolgen kunnen hebben voor slachtoffers.²⁹ Een andere mogelijkheid die artikel 14c lid 2 onder 4 Sr geeft is dat de dader het

geldbedrag stort ten gunste van een (in casu nog op te richten) instelling die zich ten doel stelt belangen van – in dit geval – slachtoffers van kinderpornografie te behartigen.³⁰

2.3 Verdeling van de schade

Eén afbeelding van één slachtoffer kan door duizenden mensen bekeken worden, nu en in de toekomst. In theorie kan een slachtoffer bij al deze bezitters, indien zij veroordeeld worden en het aldaar geldende rechtssysteem het toelaat, schadevergoeding vorderen. Op het moment dat een bezitter vervolgd wordt, is niet bekend of, en zo ja hoeveel (toekomstige) bezitters vervolgd zullen worden voor het bezit van dezelfde afbeelding. Hoe bepaalt de rechter voor welk deel van de schade de betreffende bezitter aansprakelijk is?

In de Robert M-zaak werden Robert M. en zijn partner Richard van O. hoofdelijk aansprakelijk gesteld voor de vergoeding van de schade ter zake het bezit³¹ van de kinderpornografische afbeeldingen. De hoofdelijke aansprakelijkheid gold louter voor het bezit en is hier niet onbegrijpelijk, nu de afbeeldingen op hun gezamenlijke computer stonden en de zaken bovendien gelijktijdig werden behandeld. Het hof heeft de vorderingen integraal toegewezen en daarbij het gedeelte voor het bezit vastgesteld op € 500 ter zake immateriële schade. Is daarmee voor eens en voor al de schade voor het kind vastgesteld? En wat betekent dat dan vervolgens, uitgaande van de hoofdelijkheid, voor andere bezitters die (deels) dezelfde afbeeldingen als Robert M. en Richard van O. in bezit hebben of krijgen? Of geldt dan dat de (immateriële) schade groter wordt naarmate meer daders de afbeeldingen in bezit krijgen? Is in dat kader verspreiden van afbeeldingen voor het slachtoffer schadelijker dan bezit? Deze en vele andere vragen zijn niet eenvoudig te beantwoorden en zullen ook in de Nederlandse rechtspraak uitgekristalliseerd moeten worden.

Los van de verdeling van de schade tussen bezitters is met twee rechterlijke uitspraken in Nederland ook nog geen lijn te vinden in de hoogte van het schadebedrag. Richard van O. moest zijn slachtoffers € 500 betalen, de verdachte in de Amstelveense zedenzaak, bij wijze van voorschot op de immateriële schade, € 2.000. Ter vergelijking: in een in onderstaande paragraaf te bespreken recente zaak voor het Amerikaanse hooggerechtshof werd de totale schade, materieel en immaterieel, van het slachtoffer begroot op \$ 3.4 miljoen; door haar trauma's kon het slachtoffer haar studie niet afmaken en geen baan vinden, en doordat de afbeeldingen op internet bleven circuleren kon zij het misbruik niet afsluiten.

28 Telefonische informatie Schadefonds Geweldsmisdrijven, 7 juli 2014.

29 Zie: Nationaal Rapporteur Mensenhandel, *Kinderpornografie – Eerste rapportage van de nationaal rapporteur*. Den Haag: BNRM 2011 en Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, *Op goede grond. De aanpak van seksueel geweld tegen kinderen*. Den Haag: Nationaal Rapporteur 2014

30 'De MvT veronderstelt dat de rechter een relatie zal leggen tussen het delict en de instelling ten gunste waarvan de som gelds moet worden betaald'. Zie C.P.M. Cleiren & M.J.M. Verpalen, *Tekst & Commentaar Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2012, art. 14c, aant. 7.

31 Robert M. was daarnaast ten aanzien van de kinderpornografie aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door het vervaardigen en verspreiden van het kinderpornografisch materiaal. Voor dit deel van de schade gold geen hoofdelijke aansprakelijkheid tussen hem en Richard van O., nu de laatste uitsluitend voor medeplegen van bezit werd veroordeeld.

2.4 *Paroline v. United States*³²

De zaak *Paroline v. United States* draaide om 'Amy Unknown', die op achtjarige leeftijd seksueel was misbruikt door haar oom, van welk misbruik hij kinderpornografisch materiaal had vervaardigd en verspreid. De reeks kinderpornografische afbeeldingen van Amy bleken in de jaren die volgden zeer populair; haar afbeeldingen werden op vele computers aangetroffen. Zo ook bij verdachte Paroline, op wiens computer negen jaar na het misbruik door de politie twee afbeeldingen werden aangetroffen. Het hof in New Orleans oordeelde dat Paroline hoofdelijk aansprakelijk was voor het gehele bedrag en veroordeelde hem tot betaling van de \$ 3.4 miljoen voor het bezit van de twee afbeeldingen.³³ De zaak *Paroline* belandde uiteindelijk bij het Amerikaanse hooggerechtshof, om duidelijkheid te krijgen over het causaal verband tussen het bekijken van enkele afbeeldingen en de totale schade. In deze zaak was de Nationaal Rapporteur door de raadsman van Amy vanwege haar expertise verzocht haar licht op dit vraagstuk te laten schijnen middels een *amicus curiae* brief.³⁴

Het hooggerechtshof oordeelde, in lijn met de *amicus curiae* brief van de Nationaal Rapporteur, dat sprake was van een causaal verband tussen de schade en het bezit. Exemplarisch is de reactie van een van de negen rechters, Justice Sotomayor, op het verweer van Paroline dat er geen causaal verband bestond tussen zijn bezit van de twee afbeeldingen en de schade van Amy:

"Are you trying to tell me that when one person views these images he is liable for damages, and that when a thousand persons view these images nobody is liable? You've got to be kidding me!"

Anders dan de Nationaal Rapporteur had bepleit, oordeelde het hooggerechtshof echter dat de verdachte slechts aansprakelijk was voor zijn relatieve aandeel in de schade, waarbij zij een hoofdelijke aansprakelijkheid voor het totale schadebedrag afwees.³⁵ Hierbij ging het hooggerechtshof uitvoerig in op het leerstuk van de *proximate cause*, hetgeen het causaal verband tussen daad (bezit van kinderpornografie) en schade omvat:

"The unlawful conduct of everyone who reproduces, distributes, or possesses images of the victim's abuse – including Paroline – plays a part in sustaining and aggravating this tragedy. [...] Thus, where it can be shown both that a defendant possessed a victim's images and that a victim has outstanding losses caused by the con-

tinuing traffic in her images but where it is impossible to trace a particular amount of those losses to the individual defendant utilizing a more traditional causal inquiry, a court should order restitution in an amount that comports with the defendant's relative role in the causal process underlying the victim's general losses."

Doordat het hooggerechtshof het toekennen van het gehele schadebedrag aan een bezitter van twee afbeeldingen niet proportioneel achtte, zal Amy zich in bezit-zaken als benadeelde partij moeten blijven voegen, om zo steeds delen van haar totale schade vergoed te krijgen. Vanwege de onwenselijkheid van deze situatie voor het slachtoffer is onlangs een wetsvoorstel ingediend in het Amerikaanse Congress.³⁶

De uitspraak van het Amerikaanse hooggerechtshof, en de daaruit voortvloeiende mogelijke wetwijziging zijn ook voor Nederland interessant om te volgen, niet alleen voor het vraagstuk hoe om te gaan met de causaliteit, maar ook vanwege de mogelijke gevolgen voor Nederlandse slachtoffers wier afbeeldingen opduiken in Amerikaanse bezit-zaken.

3. Conclusie

Slachtoffers van kinderpornografie kunnen schade onderkennen van de wetenschap dat de afbeelding van het misbruik door anderen wordt bekeken. Daarom hebben zij recht op een vergoeding van de schade die dit bezit veroorzaakt. Van deze mogelijkheid om schadevergoeding te vorderen bij de bezitter wordt echter nog nauwelijks gebruikgemaakt in de Nederlandse rechtspraak. Het informeren en notificeren van die slachtoffers die hier behoefte aan hebben is dan ook een eerste stap. Aan de praktische uitvoering van het vorderen van schadevergoeding kleven nogal wat praktische obstakels, veelal veroorzaakt door de complexiteit van het delict en het grensoverschrijdende karakter. Het zou goed zijn wanneer hier in internationaal verband verder over wordt nagedacht, zodat wordt gezocht naar mogelijkheden waarbinnen slachtoffers op zo min mogelijk belastende wijze een vergoeding kunnen krijgen voor de schade die het bezit van de afbeeldingen van hun misbruik heeft veroorzaakt.

32 *Paroline v. United States et al.*, 23 april 2014, No. 12-8561.

33 *In re Amy Unknown*, 636 F. 3d 190, 201 (2011), United States Court of Appeals for the Fifth Circuit.

34 Zie voor een volledige beschrijving van de zaak en de bijbehorende stukken: www.nationaalrapporteur.nl/actueel/nieuws/2013/20131127-rapporteur-levert-bijdrage-aan-zaak-supreme-court.aspx?cp=63&cs=59417.

35 Overigens beschreef een van de negen rechters in een *dissenting opinion* waarom zij het wel eens was met het Gerechtshof van New Orleans, dat eerder oordeelde dat wel sprake was van hoofdelijke aansprakelijkheid voor het hele bedrag.

36 Zie www.huffingtonpost.com/james-r-marsh/congress-proposes-to-fix_b_5619206.html?utm_content=buffer4d9a5&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer. De Nationaal Rapporteur zette eerder dit jaar haar zienswijze uiteen voor de Congressional Staff.